

Костров Владислав Олегович

студент 2 курсу магістратури судово-адміністративного факультету
Національний університет «Одеська юридична академія»

ДЕВОЛЮЦІЯ, ДЕЛЕГУВАННЯ, ДЕКОНЦЕНТРАЦІЯ ТА ДИВЕСТУВАННЯ ЯК СПЕЦИФІЧНІ ФОРМИ ПРОЯВУ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

В науці не існує єдиного підходу щодо визначення децентралізації влади. Виокремлюють два підходи до розуміння поняття «децентралізації»: широкий і вузький. За широкого підходу під децентралізацією розуміють процес розподілу влади, передачу частини функцій від центра до периферії. Вузький підхід визначає децентралізацію як певну систему взаємовідносин між державою та адміністративно-територіальними одиницями [8, с. 111].

Децентралізація є складним поняттям, яке має певні види та форми вираження. Так, своєрідними формами децентралізації є деволюція, делегування, деконцентрація та дивестування.

Термін «деволюція» зародився в британській науці, а в подальшому перейшов до загальноєвропейського наукового обігу. Відповідно до Короткого оксфордського політичного словника деволюція визначається як передача повноважень із вищого рівня урядування на нижчий [7, с. 164]. Деволюція вважається найбільш сильною формою децентралізації, адже рішення щодо фінансових, адміністративних та регулятивних повноважень приймаються на місцевому рівні. При цьому мова йде про передачу передусім ключових, найважливіших повноважень. Зазвичай, деволюція здійснюється у державах, окремі складові яких мають широку автономію, зокрема, право формування власного парламенту та уряду. В таких випадках така деволюція є асиметричною, і здійснюється для задоволення вимог певної частини країни з метою збереження єдності держави. Прикладом може бути управління Корсикою у Франції, надання спеціального статусу окремим італійським регіонам тощо [11, с. 123]. Симетричною деволюція є в тому разі, коли всі складові держави управляються однаково.

У науці також виділяють два типи деволюції – законодавчу та адміністративну (виконавчу).

Законодавча деволюція – це процес передачі вищим законодавчим органом країни (парламентом) частини своїх повноважень певній, підпорядкованій їй, регіональній інституції [6, с. 56]. Практичний зміст такого типу деволюції полягає у створенні місцевих представницьких органів, які обираються населенням певної території та наданні їм права визначати політику та видавати закони в межах цих територій.

Під адміністративною деволуцією розуміють передачу певних функцій управління від центральних виконавчих органів до їхніх місцевих територіальних органів без утворення місцевих представницьких органів [6, с. 56]. В даному випадку мова йде лише про розширення повноважень територіальних органів, які підпорядковуються центральним органам. Тобто у разі, якщо управлінські структури нормально функціонують і в змозі ефективно реалізовувати надані їм повноваження, то в такому разі не передбачається створення певної системи установ і організацій на місцях з представницьким характером.

Делегування – це специфічний спосіб надання повноважень, відповідно до якого один орган покладає на інший обов'язок і надає йому на визначений або невизначений час право вирішувати питання, віднесені до компетенції першого органу. Делегування характеризується тим, що орган, який делегував повноваження, може повернути їх собі для власного виконання у будь-який час. Це дає можливість швидко зреагувати на проблеми, суперечності, що виникають у суспільстві, адже повноваження надаються саме тому органу, який може найкраще їх використати для досягнення найбільш позитивного результату [5, с. 94]. Делеговані повноваження повинні передаватися на підставі нормативно-правового акту. Наприклад, делеговані повноваження місцевих органів більшості країн-членів ЄС передаються на підставі спеціальних законів з можливим укладенням додаткових угод [9, с. 30]. У законодавстві європейських країн є приклади укладення договорів про передачу матеріальних і фінансових ресурсів для здійснення повноважень, переданих за законом. Прикладом цьому є Закон Французької Республіки «Про розподіл повноважень між комунами, департаментами, регіонами й державою» від 07.01.1983 р. № 83-8, який визначає порядок передачі вказаних повноважень [10, с. 245]. В Україні законодавством також передбачається можливість делегування повноважень органами виконавчої влади органам місцевого самоврядування та навпаки. Зокрема, дані положення містяться в Законі «Про місцеві державні адміністрації» № 586-XIV від 09.04.1999 р. [2] та Законі «Про місцеве самоврядування в Україні» № 280/97-ВР від 21.05.1997 р. [1]. Проте, конкретних механізмів взаємодії цих органів та порядку делегування повноважень законодавство не містить, що є значною прогалиною. Отже, делегування можна вважати помірною формою децентралізації, адже органи влади на місцях отримують право приймати рішення, але їхня діяльність щодо здійснення наданих їм повноважень є підзвітною та підконтрольною.

Деконцентрація влади – це передача прав на прийняття рішень всередині самої системи органів виконавчої влади. При цьому уряд стає ближче до громадян, хоча вертикальна підпорядкованість зберігається. Деякі вчені вважають, що деконцентрація діє в певній мірі як спосіб централізації через посередників. Її особливістю є те, що повноваження щодо вирішення специфічних питань чи прийняття

рішень передаються на нижчий рівень влади, але при цьому не втрачається зв'язок із центром. Така форма децентралізації спрямована на підвищення ефективності всієї системи. Деконцентрацію вважають найслабшою формою децентралізації, адже в даному випадку місцева влада наділена повноваженнями для виконання тільки певних задач в короткостроковій перспективі (в основному адміністративних).

Дивестування як форма децентралізації виділяється не всіма науковцями. Дане поняття у своїх працях виділяє М. Трещов. Зокрема, під дивестуванням він розуміє передачу функцій планування та адміністративної влади у волонтерські приватні або громадські організації. Можна дещо ширше визначити вказане поняття, розширивши коло суб'єктів, яким передаються функції з управління. Таким чином, під дивестуванням розуміють передачу функцій планування та адміністративної влади недержавним суб'єктам, до яких можуть належати: громадські об'єднання, комунальні підприємства, інші суб'єкти, що самостійно виконують управлінські функції та надають послуги публічного характеру. В Україні до таких суб'єктів належать ще й органи самоорганізації населення, статус яких визначається ст.ст. 1, 14 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. [1] і Законом України «Про органи самоорганізації населення» від 11.07.2001 р. [3]. Наділення таких суб'єктів повноваженнями в ході децентралізації здійснюється у формі дивестування. Таку форму децентралізації можна розглянути також на прикладі надання соціальних послуг населенню. Відповідно до Закону України «Про соціальні послуги» № 966-IV від 19.06.2003 р. громадським об'єднанням надається право надавати такого виду послуги на рівні з органами державної влади та органами місцевого самоврядування. На сьогоднішній день громадські об'єднання спроможні взяти на себе значну частину функцій щодо надання таких послуг. Завдяки своїй мобільності, підходам у вирішенні різного роду проблем, вони здатні допомогти тим, хто цього потребує, та одночасно посприяти у наданні їм соціальних послуг. Більше того, вони навіть мають право відповідно до ст. 13 зазначеного Закону на підставі укладеного договору з місцевим органом виконавчої влади або органом місцевого самоврядування, використовувати кошти з державного або місцевих бюджетів для фінансування надання соціальних послуг. На органи влади, в свою чергу, покладається обов'язок здійснювати контроль за цільовим використанням бюджетних коштів та якістю надання послуг [4]. Практика надання громадських послуг недержавними організаціями існує й в інших країнах. Наприклад, в Африці такі організації фінансують школи, будують водні пункти, оздоровчі клініки. Здійснюють вони це самостійно або за підтримки інших організацій.

Підсумовуючи зазначене, інститут децентралізації не є статичним і продовжує розвиватися та вдосконалюватися, набуваючи нових форм та видів.

Список використаних джерел

1. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
2. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09.04.1999 р. № 586-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 20-21. – Ст. 91.
3. Про органи самоорганізації населення : Закон України від 11.07.2001р. № 2625-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 48. – Ст. 254.
4. Про соціальні послуги : Закон України від 19.06.2003 р. № 966-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 45. – Ст. 358.
5. Бублик Г. В. Делегування повноважень місцевими органами влади: організаційно-правовий аспект : дис... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Г. В. Бублик; Нац. акад. держ. управ. при Президентові України. – К., 2005. – 178 с.
6. Козак Т.М. Європейська інтеграція та проблеми регіонів: навчальний посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. – 236 с.
7. Короткий оxfordський політичний словник / [За ред. І. Макліна, А. Макмілана]. – Київ : Основи, 2006. – 789 с.
8. Оболенський О. Державна служба : навч. посіб. / О. Ю. Оболенський. – К. : КНЕУ, 2006. – 274 с.
9. Онупрієнко А. М. Делегування державних повноважень місцевим органам влади: світовий досвід / А. М. Онупрієнко // Проблеми законності. – Вип. 102. – Харків : НЮАУ імені Я. Мудрого, 2009. – С. 28–35.
10. Французская республика: Конституция и законодательные акты. – М. : Прогресс, 1989. – 448 с.
11. Keating, M. J., Stevenson, L. M., Cairney, P. A., & Taylor, K. Does Devolution Make a Difference? Output and Policy Divergence in Scotland / M. J. Keating, L. M. Stevenson, P. A. Cairney & K. Taylor // Legislative. Journal of Legislative Studies, 2003. – P. 110-139.

Ключові слова: децентралізація, деволюція, делегування, деконцентрація, дивестування, публічна влада.

Науковий керівник: к.ю.н., доц. Кулі-Іванченко К. К.

Крушніцька Оксана Володимирівна

аспірант кафедри правосуддя
ЧНУ імені Юрія Федьковича

ДІЯЛЬНІСТЬ АДВОКАТА В КОНСТИТУЦІЙНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Конституційне судочинство, в порівнянні з більш загальновідомими кримінальним, цивільним, господарським і навіть адміністративним процесами, має свої істотні риси, що в значній мірі і визначає